

TOPLUM HAYATIMIZDA DİNİN YERİ VE DİN EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Doç.Dr.Nevzat Yaşar AŞIKOĞLU
C.Ü. İlahiyat Fakültesi

İslam Dininin hayatımızdaki önemini ve kültürümüzü nasıl etkilediğini ortaya koyacağımız bu değerlendirmede üç temel konu üzerinde durmak istiyorum. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

- A) Dinin toplum hayatındaki yeri,
- B) Kültürümüzü şekillendiren bir unsur olarak İslam dini,
- C) Kültürümüzü korumak ve yabancılaşmamak için din eğitiminin önemi.

A) DİNİN TOPLUM HAYATIMIZDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

İnsan denen varlık, toplum halinde yaşayan sosyal bir varlıktır. Bu onun önemli özelliklerinden biridir. Tarih boyunca insanlar çeşitli toplumlar oluşturmuşlar, kültür ve medeniyetler meydana getirmişlerdir. İnsan toplumlarını diğer canlı topluluklarından ayıran bazı özellikler vardır. Mesela insanlar akıl ve yeteneklerini kullanarak daima kendilerini ve çevrelerini geliştirmişlerdir. Bu gelişme hem maddi hem de manevi alanda görülür. Diğer canlı topluluklarında ise, bu tür bir gelişme görülmez. Onlar yüzyıllardır aynı biçimde hayatlarını sürdürmektedirler.

Kendilerini geliştirme kabiliyeti olan insan toplumları ise, çeşitli özellikleriyle birbirlerinden ayrılırlar. Aynı duygu, düşünce ve kültürü benimseyerek bir araya gelen insanlar, kendilerine has bir hukuk düzeni kurarlar. Belli bir dini inancı benimserler, diğer toplumlardan farklı bir sanat ve edebiyat anlayışı geliştirirler. Yine kendilerine has bir ahlak sistemi ve ortak bir tarih oluştururlar. Farklı toplumlarda bu değerler de farklılık gösterir.

İnsan toplumlarını birbirinden ayıran en önemli vasıfların başında, dil ve din birliği gelmektedir. Bunun yanında coğrafi şartlar da insan toplumlarını birbirinden ayıran önemli bir özelliktir. Kısaca din, dil, tarih, hukuk, edebiyat, sanat ve ahlak gibi birarada yaşayan insanların oluşturdukları ortak değerler ve bunların birleşmesiyle oluşan, ortak duygu ve düşüncelere dayanan bir kültür vardır.

Sözünü ettiğimiz bu kültürün oluşmasında ve ahlak anlayışının gelişmesinde inanılan dinin de büyük ölçüde belirleyici ve o kültürü şekillendirici rolü bulunmaktadır. Müslüman bir toplum olarak içinde yaşadığımız toplumun örf ve adetlerinde, edebiyatında, sanatında, ahlak anlayışında İslam dininin büyük rolü ve etkisi vardır.

B) KÜLTÜRÜMÜZÜ ŞEKİLLENDİREN TEMEL UNSUR: İSLAM DİNİ

Toplumumuzun sahip olduğu ortak kùltür mirasına şöyle bir baktığımızda İslam dininin etkisini mutlaka görürüz. İnancımız bütün yaşantımızı etkilemiştir. Davranışlarımıza ve sözlerimize sinmiştir.

- Örf ve adetlerimizde,
- Atasözleri ve deyimlerimizde,
- Sosyal faaliyetlerimizde,

İslam dininin etkisini görürüz.

Örf ve adetlerimizde, konuşma biçimimizden, giyinişimize varıncaya kadar; aile içinde büyüklerle küçüklerin ilişkilerinden, komşularımızla olan ilişkilerimize varıncaya kadar her türlü gelenek ve yaşama biçimimizde İslam dininin etkisi vardır. Çocuklarımıza ehl-i beyt'in ve sahabelerin isimlerini koyarız. Bu onlara olan sevgimizin ifadesidir. Düğün törenlerimizde, mutlu günlerimizde ve bayram günlerinde dost ve akrabaların birbirlerini ziyaretleri, uzakta bulunanların memleket ve akrabalarını ziyarete gelmeleri, temelinde dinimizin çeşitli tavsiye ve telkinleri bulunan ve bu telkinlerle şekillenen davranışlardır.

Sıla-i rahim, yani uzakta bulunanların belli zamanlarda akrabalarını ve memleketlerini ziyaret etmeleri Peygamberimizin hararetle tavsiye ettiğı bir davranıştır.

Peygamberimiz bir Hadis-i Şerifinde; *"sıla-i rahim yapanın, yani akrabalarını ve dostlarını ziyaret edenin, Allah ömrünü uzatır ve rızkını genişletir"*, buyurmuştur (1) .

Geleneklerimizde, komşuluk hakkı ve komşuya değer verme önemli bir yer tutar. Temelini araştırdığımızda bu konu ile ilgili Peygamberimizin bir çok tavsiyesinin olduğunu görürüz. Çok meşhur olan bir Hadis-i şerifte bilindiğı gibi *"Komşusu aç iken, karnını doyuran (tok yatan) mümin olmaz"* buyrulmuştur (2) .

Atasözleri ve Deyimlerimiz de kültürümüzün önemli bir unsurudur. Toplumumuzun yüzyıllar boyu şekillenen duygu ve düşüncelerini yansıtır. Geçmişte yaşanan ve tecrübeye dayanan bazı olayları çok veciz ve anlamlı bir şekilde bugüne taşırlar.

Atasözlerimizin de kökeni araştırıldığında dinimizin pek çok emrini yansıttıkları görülür. Mesela biraz önce sözünü ettiğimiz *"komşuluk"* konusu ile ilgili olarak:

"Komşu komşunun külüne muhtaçtır."

"Ev alma komşu al."

"Komşu hakkı Tanrı Hakkıdır." gibi atasözlerimiz de vardır.

Öte yandan,

"Doğrunun yardımcısı Allah'tır."

"Aldatayım diyen aldanır." ve

¹ Edebü'l Müfred, C.1 s.67 (Terc. A.Fikri YAVUZ) İst. 1979, Sönmez Yay.

² A.g.e., C.1 s.125

“Allah diyen aldanmaz” gibi atasözlerimiz doğruluğu, dürüstlüğü ne güzel ifade etmektedir.

Günlük hayatımızda da Allah adını anarak pek çok deyim kullanırız. Mesela, “Allah’a emanet”, “Allah’a ismarladık”, “Allah akıl versin”, “Allah bağışlasın”, “Allah korusun”, “Allah rahmet eylesin” gibi dua cümlelerini sık sık duyarız. Yine “Allah vergisi”, “Allah yapısı”, “Allah emri”, gibi deyimleri de kullanırız. “Şeytana uymak”, “Şeytan dürtmek”, “Şeytanlık düşünmek” gibi kökeninde dini manalar bulunan deyimler de günlük hayatımızı ne kadar derinden etkilediğini ve şekillendirdiğini göstermek için yeterlidir.

Sosyal faaliyetlerimizde de İslam dininin etkisini görürüz. Sevinçli günlerimiz ya da hüzünlü günlerimiz, dini motifler taşıyan geleneklerle doludur. En yakın komşularımızdan başlayarak, çevremizde bulunan yardıma muhtaç kişilere yardım etmek ve destek olmak, dinimiz tarafından bize yüklenen bir görevdir.

Tarih içinde de Müslüman toplumlar sosyal yardım ve dayanışma için çeşitli kurumlar oluşturmuşlardır. Bu konuda vakıf müesseseleri en güzel örnektir. Sağlık konusunda, eğitim konusunda ve muhtaçlara yardım konusunda bir çok vakıf kurulmuş ve bunlar tarih boyunca çok yararlı çalışmalar yapmışlardır.

Vakıf kurma konusunda Müslümanları teşvik edici pek çok Ayet-i Kerime ve Hadis-i Şerif vardır. Mesela:

“Allah yolunda her ne harcarsanız, Allah onu bilendir.” (3)

“Hayır işleyin ki kurtulabilesiniz.” (4)

“İyilikte ve fenalıktan sakınma konusunda birbirinizle yardımlaşın.” (5) gibi Ayet-i Kerimeler, Müslümanları, yardım müesseseleri olan vakıfların kurulmasına teşvik etmiştir.

Yine Peygamberimiz de Hz.Ömer’e sahip olduğu hurmalığı vakfetmesini, böylece mahsülün muhtaçlara yedirileceğini ifade ve tavsiye etmiştir. (6)

Açıklamaya çalıştığımız bu dini emirler yüzyıllar boyu İslam toplumlarında vakıflar ve benzeri kuruluşlar yoluyla sosyal yardımlaşma ve karşılıklı dayanışmanın gelişmesini sağlamıştır.

İslam toplumundaki sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın bir başka güzel örneği de şüphesiz “Zekat” Müessesesidir. İslam tarihi boyunca dinin bu emri Müslümanlar tarafından titizlikle yerine getirilmiş, fakirler gözetilmiş böylece toplum içinde sosyal barışın sağlanmasına katkıda bulunulmuştur.

İslam dinin toplum hayatımızdaki ve kültürümüzdeki yerini bu şekilde açıkladıktan sonra, kültürümüzü korumak ve yabancılaşmamak için İslam dininin eğitimini vermenin gereği ve önemi üzerinde durmak yerinde olur.

3 A₁-i İmran 92

4 H_{acc} 77

5 M_{aide} 2.

6 T_{ecrid-i Sarih} Tercümesi ve Şerhi, D.İ.B. Yay. C.8, Ank. 1974 s.221-222

C) KÜLTÜRÜMÜZÜ KORUMAK VE ONA YABANCILAŞMAMAK İÇİN DİN EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Yukarıdan beri anlatmaya çalıştığımız üzere İslam dini kültürümüzü derinden etkilemiş ve şekillendirmiştir. Doğumumuzdan ölümümüze kadar daima dini motiflerle karşılaşırız. Dini olaylar ve inançlarımız hayatımızı derinden etkiler. Toplumun birliğinin korunması ve devamı için, sahip olduğumuz bu dini değerlerimizi ve kültürümüzü yeni yetişen genç nesle aktarmak durumundayız. Bunun için bize yardımcı olacak en önemli unsur eğitimidir. Din eğitimi de genel eğitim içinde önemli bir yer tutar.

Din eğitimi, ilk çocukluk yıllarında aile içinde başlar, daha sonra okulda devam eder. Din eğitiminin önemi ve lüzumu konusunda şu gerekçeler ileri sürülebilir. Bunları sırayla açıklamak istiyorum.

1) Din eğitimi insanın temel sorularına cevap verir. İnsanoğlu 5-6 yaşlarından itibaren kendisi hakkında düşünmeye başlar. “Ben kimim?”, “Nereden geldim?”, “Nereye gideceğim?”, “Ölüm nedir?” gibi soruları kendisine sorar ve cevap arar. Din eğitimi onun bu sorularını cevaplamaya çalışır. Yani insanın doğuştan getirdiği bir dine karşı temayülünü gösteren bazı soruları vardır. İnsanoğlu bir yüce varlığa inanma, ona güvenme ve ona dayanma, ona sığınma ihtiyacı duyar. İslam dini bu varlığın Allah olduğunu bildirir ve insanın kendisi ile ilgili sorularına cevap verir.

2) Kültürümüzün genç nesle aktarılması için din eğitimi gereklidir. Çünkü İslam dini kültürümüzün temel unsurlarından biridir. Örf, adet ve geleneklerimiz içinde de İslam dininin şekillendirdiği çeşitli motifler vardır. Bunların doğru bir şekilde anlaşılabilmesi ancak din eğitimi ile mümkündür.

3) İslam dininin kendisi, müslümanları, dini öğrenmek ve öğretmekle yükümlü kılar. Kur’an ve diğer dini görevleri öğrenmek ve öğretmek dinin isteğidir. Bu da ancak din eğitimi ile mümkündür.

4) Din eğitimi, yanlış ideolojilere, batıl inanç ve hurafelere saplanmayı önler. Din konusunda tarih içinde farklı anlayışlar ortaya çıkmış, dini emirlerin değişik yorumlanmasıyla çeşitli mezhepler doğmuştur. Bu farklı anlayışların ve mezheplerin doğuşundaki temel felsefeyi anlayabilmek için de din eğitimine ihtiyaç vardır. Yeterli düzeyde din eğitimi alınmadığı takdirde din konusunda yanlış inançlara, asılsız hurafelere saplanma tehlikesi vardır. Farklı mezheplere mensup insanlar, mezhep hareketlerinin aslında dinin farklı şekilde yorumlanmasıyla bu hareketlerin doğduğunu bilirlerse birbirlerine daha hoşgörü ile bakacaklardır. Bu bilgiyi de ancak din eğitimi kazandırır.

5) Din eğitimi, diğer dinlere karşı nasıl bir tavır alacağımızı da belirler. Din eğitimi sayesinde, İslam’ın diğer dinlere bakışını ve o dinlerin mensupları hakkındaki görüşünü öğrenme imkanı doğar. Bu da ehl-i kitap denilen insanlara karşı davranışlarımızın şekillenmesinde önemlidir.

6) Dini kavramların doğru bir şekilde anlaşılması yeterli bir din eğitimi ile mümkündür. Mesela kader, yaratılış, hesap, ahiret, şefaet vb. kavramların İslam dininin açıkladığı biçimde anlaşılması için düzenli ve yeterli bir din eğitiminin yeni yetişen genç nesle verilmesi gerekmektedir. Aksi halde yeni yetişen gençlik bu konularda yeterli bilgiye sahip olmazsa, bu kavramlarla ilgili yanlış ve yetersiz bilgiler edinecekler, dolayısıyla

bir kavram kargaşası doğacaktır. Böyle bir durum ise, aynı dini kavramla ilgili olarak çok farklı ve birbirinden uzak görüşlerin ortaya çıkmasına ve kargaşaya sebep olur.

7) Toplumumuza ve kültürümüze yabancılaşmamak için yeni yetişen genç nesle din eğitimi verilmek durumundadır. Gençliğimiz bugün, radyo, TV, basın yayınlar, gazeteler, dergiler gibi çok değişik tesirler altındadırlar. Toplum, medya dediğimiz araçlar yoluyla farklı ve yabancı kültürlerin etkisi ve bombardımanı altındadır. Bu basın yayın araçlarında kendi kültürümüzle ilgili unsurlar son derece sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, kendi kültürümüze sahip çıkabilmek ve yabancı kültürlerin olumsuz tesirlerinden korunabilmek için kültürümüzün temel taşlarından birisi olan dinin öğretilmesi gereği vardır.

Ailede, okulda, camide, uygun olan her yerde, İslam dininin doğru bir şekilde fertlere öğretilmesi, bugün için vazgeçilmez temel bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç yeterince karşılanmazsa, kulaktan dolma yanlış bilgiler, hurafeler yaygınlaşır, bu da kültürün yozlaşmasına ve yabancılaşmaya sebep olur.

Dinine ve kültürüne sahip çıkan nesiller yetiştirmemiz dileğiyle ...